

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

9. Quibus debita certa soluenda sunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

5 Cum debitum secundum quid est incertum, ac certum absolute, non est locus distributioni in pauperes, sed diuidendum est debitum inter creditores.

1 Incerta debita sunt, quorum dominus ignoratur, vel ita obest, vt ferè impossibile sit ad eum transmitti. Hæc si ex contractu honesto, seu absque culpa possideas satis probabile est nullam tibi restitutionis obligationem esse. Quia hæc obligatio non ex iure naturali, & diuino prouenit, ex quibus solum obligaris, cum certæ personæ vel communitati solutioni faciendæ est, vt pluribus firmat Petr. Nauarr. lib. 4. de restitut. cap. 2. num. 145. Ex iure autem positio nullibi statuta est horum restituendorum obligatio; solum enim de iniuste acquisitis statuitur in cap. cum tu de usuris, vt iniustitiis via præcludatur. Sicuti censet Petr. Nauarr. d. cap. 2. num. 146. Layman. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 1. c. 9. num. 1. At posita communiore sententia D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 2. & ibi Caietan. & in sum. verbo furtum ad finem. Nauarr. cap. 17. num. 171. Rebell. lib. 2. de iustit. quest. 12. num. 3. Lessius lib. 2. cap. 14. num. 50. Molin. tract. 2. disp. 59. in fine. Hæc bona non possè à possidente retineri, & necessario restituenda sunt pauperibus, vel alijs pijs operibus iuxta consuetudinem receptam, & præsumptam dominorum voluntatem.

2 In hæc tamen restitutione tamen si æquum sit pauperes indigentiores, & honestiores præferre. iuxta cap. non satis 86. dist. non tamen ex obligatione, sed in quocunque pauperes huius, vel illius ciuitatis, alique pia opera distributionem facere potes, quia nullibi contrarium est cautum. Vt aduertit Nauarr. cap. 17. num. 19. & Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 2. num. 47. Quinimò si tu verè pauper sis, poteris ea tibi applicare, quia non es censendus deterioris conditionis, neque ad hæc applicationem indiges consensu Episcopi, aut consensu, tamen si consultum esset. Vt tradunt præcitati doctores.

3 Si vero debita incerta per iniustitiam habueris certa est omnium sententia te obligatum esse pauperibus, vel alijs pijs operibus restituere. ex cap. cum tu de usuris & cap. cum sit de Indis Ne contingat alienis pecuniis homines ditescere. Sed an hæc obligatio comprehendat omnia quæ sunt iniuste acquisita, & independentèr à sententia iudicis condemnatoria, non caret difficultate. Nam textus prædicti solum in acquisitis per usuram, & simoniam loquuntur, & cum sit dispositio penalit non videtur extendenda. Ex alia parte ex natura rei, & seculæ lege positua hæc incerta primo occupanti conceduntur vt potè quæ à domino possideri non possunt. Ergo eorum restitutio iure positio induta sententiam iudicis exigit dominio acquisito priuante.

4 Nihilominus pro certo tenendum est non solum in acquisitis per usuram, & simoniam, sed per quamlibet aliam iniustitiam habere locum prædictam decisionem ex consuetudine recepta, & communi doctorum sententia prædictorum textuum decisionem extendente ad quælibet iniuste acquisita. iuxta cap. Nemo qui rapit. 14. quest. 5. Et licet verum sit ex natura rei, seu spectata iustitia legibus seclusis quæcunque debita incerta ex usuram, simonia, aliove delicto habita non sint in pauperes, alioque pijs vsus eroganda quia iustitia tantum obligat debitum reddi ei cuius est. Quo non comparante impossibilis est talis redditio, & obligatio. Neque pauperes, alioque pia opera sunt partes, neque hæredes necessarii creditoris, alias non possent Pontifex remittere partem horum debitorum; vt per bullam compositionis facit, cum in præiudicium tertij vergere: attamen iure positio in peccatum criminis commissi impedita est dominij acquisitio. Quod colligitur ex eo quod in defectum veri domini, pauperes alioque pia opera designentur inter quos distributio faciendæ sit.

5 Hæc procedunt cum bona omnino incerta sunt. Nam si absolute sint certa & incerta secundum quid, vt contingit cum ad aliquem, vel aliquos huius communitatis debitum pertinet, ignoratur autem ad quo determinatè pertinet, inter illos est necessè diuidendum. Vt tradit Caietan. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3. Molin. disp. 745 Lessius lib. 2. cap. 14. num. 32. Rebell. de restit. quest. 12. num. 17. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 9. num. 2. Neque obest his quis damnificati sunt non integrè fieri restitutionem, cum inter ipsos & alios non damnificatos distributio fiat. Satis namque est quod ex maiori parte in damnificatorum commodum cedat. Præterquam quod, ob dubio positio omnes æquale ius habere videntur, & proinde inter ipsos diuidi debet.

§. IX.

Quibus debita certa soluenda sunt?

- 1 Perimque iusto possessori debita restitutioni obnoxia restituentur sunt.
- 2 Si rem à possessore bona fidei contractu lucratiuo acceperis, teneris vero domino reddere, excepto si per contractum depositi, pignoris &c. acceperis.
- 3 Si autem contractu oneroso, potes bona fidei possessori, si ipse non comparet domino esse reddenda.
- 4 Si à non habente administrationem acceperis, administratori reddenda est.

- 5 Solutus minori curatoris interuentu, si tamen fiat absque iudicis auctoritate esse liberetur à debito, competens tamen minori restitutio in integrum.
- 6 Hanc restitutionem petere licet minor potest.
- 7 Possus rem fortuitam emptione habitam reddere sibi, vt pretium recuperes, examinatur.
- 8 Resoluitur questio vero domino rem esse reddendam.
- 9 Satis fundamentum oppositio.

R E gula est. Debita restitutioni obnoxia plerumque iusto possessori reddenda sunt, vt sic inæqualitas facta ad æquitate reducatur. Vnde si à depositario depositum, à pignoratario pignus, à commodatario commodatum, à conductore locatum acceperis ipsis & non domino reddere debes, & idem est si acceperis à tutore, procuratore, dispensatore, thesaurario. Nam cum omnes hi administrationem, vel vltim prædictorum habeant, nequis eos ea administratione, & via priuare. Sicut et communitati tradit S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. & ibi Caietan. Paterdan. in 4. d. 15. quest. 1. art. 4. Syluest. verbo si sunt. 4. quest. 1. Ioann. Med. Cod. de restit. quest. 2. Nauarr. cap. 17. num. 21. Petr. Nauarr. lib. 4. cap. 2. num. 5. Molin. tract. 2. disp. 74. Rebell. 1. p. lib. 2. de restit. q. 11.

Si verò rem à possessore bonæ fidei acceperis quam postmodum agnoscis non ipsi, sed alteri competere, distinguendum est, si contractu lucratiuo acceperis vero domino reddere debes, cum nec tu nec prius possessores retinendi habeatis. Sicut docet Molin. disp. 741. num. 3. Petr. Nauarr. lib. 4. c. 2. num. 1. Excipe nisi ex contractu depositi, commodati, locati, pignoris acceperis, quia fides horum contractuum postulat rem reddi ei à quo accepta est, merito tamen prius rem alienam esse quoniam dominus ex charitate moneri debet vt suam rem recuperet, si absque incommodo id fieri possit. Vt tradit Rebell. 1. p. de obligat. iust. lib. 2. q. 6. sect. 2. num. 5. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 9. num. 5.

At si ex contractu oneroso acceperis non videtur obligatus rem domino tradere, sed potes tuto possessori reddere motus illum rem traditam alienam esse. Sicut dixit Nauarr. cap. 17. num. 7. Non enim teneris cum iactura propria dominum indere nem seruare: maxime cum iustus ille possessio te indere nem seruare obligetur, ita vt si dominus à te rem eunat obigeni ipse tibi reddere quod pro illa soluiti. Ergo poteris tu vt illud recuperes et rem reddere, & non domino. Si vero iustus possessio nec compareat, vel ab illo recuperare non potes pretium quod pro aliena re dedisti, obligaris domino rem tradere, quia ius habet illum vindicandi quod tu eisdere non potes quantumvis pretium amittas.

Quod si à pupillo, filiofamilias, religioso, vxore, alioque non habente administrationem rem acceperis; non ipsis, sed quibus administratio competit reddere teneris, alias obligaberis iterum soluere, nisi probaueris rem conueriam esse in administrationem vtilitatem. Vt colligitur ex leg. pupillus ff. de actioib. & leg. in pupillo ff. de solutionib. & leg. quod si forte §. vlt. eodem tit. Excipe nisi interuentu auctoritate iudicis solueris, quia eo casu petende est ac si administrationem habenti soluisset.

Quinimò si minori solus tutoris, vel curatoris interuentu, esto à debito libereris, attamen conceditur minori restitutio in integrum, si forte ex ea solutione laesus nonabiliter repetatur, eo quod pecunia perditur sit, vel inutiliter consumpta. leg. 1. Cod. si aduersus solutionem. Quapropter vt perfecte maneat liberatus à debito debes minori non tantum ex auctoritate tutoris, vel curatoris sed etiam ex auctoritate iudicis ad solutionem competentis, & tuum creditorem minorem esse cognoscentis soluere. Vt conlat. ex leg. ait prætor §. permissi iur. ff. de minorib. leg. sanctimus. La. 1. Cod. de administrat. tutor. §. ut ex contraria iustitia, quibus alienare licet & leg. regia 4. tit. 14. pari. 5. & tradit Ant. Gom. in 2. de contractib. cap. 14. num. 4. illat. 7. Rebell. de obligat. iustit. 2. p. lib. 1. q. 8. sect. 5. num. 54. Molin. tract. 2. disp. 775. vers. denique supradictum est. Quod si roges quare auctoritas iudicis tollit restitutionem in hoc casu, non tamen in alienatione rerum immobilium, respondet optimè Anton. ex Glossa & Bart. in d. leg. ait prætor. quia solutio facta est ex necessitate ob iudicis compulsionem, ideoque favore soluentis negetur minori restitutio. At alienatio tam ex parte dantis quam accipientis voluntaria est.

Sed graue dubium est, an minori licitum sit in foro conscientie solutam pecuniam, & consumptam, iterum à debitore exigere beneficio restitutionis in integrum? Ratio dubitandi est quia ea solutio saltem cum sit auctoritate tutoris debitum extinguit. Ergo iniuste iterum soluendum petitur, cum iam debitum non sit. iuxta reg. cum bona fides de reg. iuris. in 6. Ceterum dicendum est licet peti posse, quod notauit Rebell. de obligat. iustit. 2. p. lib. 1. q. 8. sect. 5. n. 51. Nec enim tot legibus hæc repetitio concederetur, si illicita esset: conceditur namque hæc repetitio eo quod solvens absque compulsionem iudicis præsumatur dolose procedere, & causa esse, vt inutiliter soluta pecunia distrahatur, ac proinde est debitum ex contractu extinctum sit, subsistit tamen debitum penale ex imprudenti solutione contractum. Quod si ignarus procius huius iuris, bonaque fide minori pecuniæ solueres

solueres maxime curatoris autoritate intercedente crediti Rebel. non posse in foro conscientie a te iterum debitum peti. Sed hoc vix potest contingere cum ignorantia non presumatur, neque minor credere teneatur te bona fide in solutione debiti processisse, cum absque compulsionem iudicis solucis.

7 Superest questio an rem emptam a fure, aliove mala fidei possessore tenearis domino reddere conficius rem alienam esse, vel possis contractum rescindens furi tradere? Et quidem si ex huiusmodi traditione nullum domino damnnum evenit, eo quod fur monitus de iniustitia rem proprio domino redditurus est, & ex alia parte tu pretium datum recuperas, nemini dubium esse potest te posse furi tradere, quia impeditur nequis ab eo quod tibi prodest, & alteri non nocet.

At si de hac restitutione faciendi tibi non constat, quin potius oppositum praesumis, ut plerumque praesumendum est plures doctores Medin. Cod. de restit. quest. 10. Sotus in 4. quest. 7. art. 2. Couarru. reg. peccatum 3. p. num. 3. censent necessarium domino restituendam esse, tamen inde pretium amittas: quia dominus habet ius in rem illam, potestque a quocumque vindicare. *ex leg. officium 9. ff. de rei vindicatio.* At si tu eam possides non ipsi, sed furi tradere, hanc vindicationem impedires. F. contra Petr. Nauarr. lib. 4. de restit. cap. 2. num. 14. quod probabile reputat Ioann. Salas. *tract. de empt. & vendit. lib. 4. num. 6.* distinguis, si bona fide emisti, poteris rem furi tradere, ut pretium datum recuperes, quia non teneris cum iactura propria dominum indemnem servare. Deinde ille contactus fuit involuntarius, quia processit ex errore. Ergo rescindi potest. Deinde si timeres aliquod graue damnnum tibi evenitum, si furi rem non traderes, posses vixque illi tradere, ergo etiam ut euites damnnum pretii. Si vero mala fide emisti affirmat Nauarr. nequaquam te posse furi reddere, sed domino, quia eo calu teneris non solum ratione rei acceptae, sed ob inultam acceptationem domino restituere.

8 Ego vero dicendum existimo, si mala fide rem alienam emisti certissimum est vero domino & non furi te obligatum esse restituere, in qua conclusionem omnes conveniunt. Quia mala fidei possessor obligatur rem alienam cum aequali iactura domino reddere. Secundo emens mala fide cooperaris iniquae retentioni furis. Ergo sicut fur teneatur tamen illam absumpserit, vel perdidit, sic tu, esto pro illa pretii dedisses. Tertio rem alienam scienter, vel dubitanter emens tacite vult esse obligatus reddere statim nullo recuperato pretio cum sibi conset alienum esse quod possidet. At si bona fide emisti probabilius censet vero domino te reddere, esto credas non recuperaturum a fure pretium. Moueatur primo, quia tradens rem alienam furi non restituro cooperaris inique illius retentioni, & positum concurrat ad priuandum dominum propria rei. Secundo licet cum rem alienam bona fide possides non tenearis propria iactura meliorare, attamen teneris, non deteriorare. At si rem reddis furi non restituro rem in deteriori statu constituis ac ipsa peruenit, ergo, &c.

9 Neque argumentum Petri Nauarrae vrget. Fateor namque possessorem bonae fidei obligatum non esse cum aequali iactura propria alienam rem domino reddere, attamen in praesenti ex eo quod obligaris domino rem tradere non obligaris aliquam iacturam pati, nam iacturam pretii iam passus es quando rem emisti. Neque obest quod ille contractus fuerit inuoluntarius, nullus, & rescindendus, quia non est rescindendus tradendo rem furi qui nullum ius habet, sed rescindi debet tradendo rem domino, & repetendo pretium a fure.

S. X.

An solutione facta creditori mei creditoris liber sim a debito iterum soluendo?

- 1 Propositur questionis status.
- 2 Spectato foro conscientie satisfaci debito.
- 3 In foro contentioso non admittitur haec solutio, nisi ex eadem causa debitum procedat.
- 4 Propositur dubitandi ratio hunc modum soluendi non esse licitum.
- 5 Resoluitur licitum esse, si debita sint eiusdem rationis.
- 6 Secus si diuersae rationis sint.
- 7 Nisi forte tertius debitum suum recuperare non possit.

1 **E**xemplum est. Debeo tibi centum, & tu debes totidem fratri meo. Questio est, an per solutionem factam fratri meo liber sim a solutione tibi facienda, & hoc modo soluendi pro libito vti possim.

2 Quoad primum attinet spectato foro conscientie liber sum a debito tibi soluendo, si fratri meo soluerim. Vt docuit Syluest. *verbo solutio n. 4.* Angel. eodem num. 13. Ioann. Medin. *de restit. quest. 3. causa 5.* Petr. Nauarr. *lib. 4. de restit. cap. 2. num. 20.* Lefsius *lib. 2. cap. 16. num. 60.* Paul. Laym. *lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 9. num. 8.* Etenim si tibi debeam centum, & tu mihi totidem debeas vti possum compensationem, quia a debiti solutione liberer, at per solutionem factam fratri meo cui tu debes centum ipse mihi cessit ius quod aduersus te debebas, & consequenter tu mihi de-

bitor es constitutus sicuti eras fratri meo. Ergo possum compensationem vti, sicuti poterat frater meus vti. Et consilio liberare te ab obligatione soluendi centum idem est ac si centum tibi darem, eiusdemque affirmationis est soluere pro te centum, ac centum tibi donare. Ergo aequè vtrumque ab obligatione soluendi me eximit. Quod procedit cum debita eiusdem rationis sunt, secus si sint diuersae, tunc enim non tenetur creditorem acceptare. Verum etsi in debitis diuersis hic modus soluendi debitum non extinguat, attamen concedi potest per modum pignoris & depositi. Si enim tu mihi debes centum, ego tamen debeo tibi equum, non teneor equum tibi soluere, quousque tu mihi centum soluas, sed possum equum retinere quasi in pignus, & depositum quousque paratus sit debitum mihi soluere. Cum autem debeam proximum, & fratrem meum ut me ipsam diligere, potero ut ipse debitum recuperet, & ne illi iniustitia fiat, debitum quod tibi debebam concedere, etiam si plus aestimetur ut in pignus, & quasi depositum habeam, quousque ei soluas debitum, praecipue si alia via debitum a te recuperare nequit.

Fateor in foro contentioso non esse liberandum a solutione tibi facienda eo quod tuo creditori soluerim. Vt tradit Bart. *in leg. solutum 11. ff. de pignorat. act.* nisi debitum quod tibi debeo ex eadem causa proueniat ac debitum quod tu fratri meo debes, quia tunc meum debitum solutioni tui debiti est specialiter obligatum. Vt si conduxit a te domum, quam tu a fratre meo similiter conduxisti. Vel si mea causa tu factus es fratri meo debitor, videlicet quia negotia mea gerendo accepisti mutuum a fratre meo. Vt constat *ex leg. si liber homo ff. de negotiis gestis in iura leg. ei qui Cod. quod cum eo qui in aliena potest.* quia in tui defectum exigere potest frater meus a me quod tu illi debes, & tradit Gioffa *instit. quibus mod. soluit obligatio in princ. verbo solutio fiat.* Syluest. *solutio q. 4.* Mol. *tract. 2. diff. 7. 43.* Laym. *lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 6. n. 8.*

Quod attinet an hic modus soluendi licitus sit non est ita certum. Non enim cuiuslibet datum est propria auctoritate sua debita recuperare, cum facile interuentu iudicis id praestare possit. Ergo a fortiori non licet tibi tuum creditorem iuribus sibi debitis priuare ut illius debitis satisfaceres. Etsi haberes ab eo depositum, commodatum aut pignus posses suo creditori tradere in solutionem debiti vel saltem in pignus, seu quasi depositum quousque illi debitum soluat. Quod non est admittendum, quia omnia essent plena dolo, & fallacitiam.

Nihilominus dicendum est si debitum quod tibi debeo eiusdem rationis sit cum debito quod tu debes fratri meo licite possum vti hoc modo soluendi. Sic Ioann. Medina, Lessius, Nauarr. Layman. *locis citatis.* Ratio est quia nulla tibi iniuria irrogatur, vt ex dictis constat, quin potius tuum negotium vtiliter gero, vt quod tu debebas facere id ipsum ego praestio. At posita praedicta solutione tu factus es mihi debitor, sicut & ego tibi. Quando autem vnus alteri debet & e contra licita est compensatio & debitum aufertur. Neque leges hanc compensationem prohibent, sed eam tantum quae fit inter creditorem, & debitorem, non autem in eos qui mutuo sibi inuicem creditores, & debitores sunt in eodem genere debiti.

Secundo dico si debitum quod tibi debeo diuersae conditionis sit ac debitum quod debes fratri meo, quia meum debitum forte est in rebus vsu non consumptibilibus, vt fundus, gemma, equus, tuum vero debitum sit in rebus vsu consumptibilibus, nequaquam possum te inuito debitum meum tuo creditori soluere, si ipse debitum a te recuperare potest. Quia mihi persona priuata non licet ius alteri dicere, & aliena auferre, vt ipse debita recuperet. Sic praecitari doctores.

Tertio dico, si frater meus non potest facile a te debitum recuperare, vel quia non habet sufficientes probationes quibus te possit in iudicio compellere; vel quia plus ex propriis iniuriam debitum est quam debitum aestimatur, probabile est me posse tuum debitum illi tradere, vt ex ipso sibi satisfacere possit. Nam vt superius diximus loquentes de compensatione, & notauit Ioann. Medin. *Cod. de restit. quest. 1. i.* si nequis debitum in propria specie a creditore recuperare, possum in aliena. Cum autem proximum debeam amare sicut meipsum & eius bono consulere, ac si proprium esset, potero ut ipse debitum recuperet meum illi debitum tradere. Deinde vim vi repellere licet, ut inferis vim fratri meo non soluens debitum, quid mirum si vt hanc vim repellam, tibi debitum ego non soluam.

S. XI.

An ex solutione facta filio, famulo, domestico, procuratori creditori, vel alteri simili personae liber sis a debito?

- 1 Si res sit in specie debita, & tradis praedictis, de quibus nulla probabilis erat suspitio non esse vero domino redditoris liber a debito es.
- 2 Quod intelligendum est in debitis ex contractu, secus ex delicto.